НОВИЙ ДЕРЖАВНИЙ СТАНДАРТ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ: ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНИЙ КОМПЕТЕНТНІСНИЙ І ДІЯЛЬНІСНИЙ ПІДХОДИ.

РАНКОВА ЗУСТРІЧ

Період життя дитини від п’яти до шести (семи) років (старший дошкільний вік) визначається цілісною зміною її особистості, готовністю до нової соціальної ситуації розвитку. Пріоритетом цього процесу є формування і розвиток базових особистісних якостей дітей: спостережливості, допитливості, довільності поведінки, міжособистісної позитивної комунікації, відповідальності, діяльнісного і різнобічного освоєння навколишньої дійсності та ін. Потенційно це виявляється у певному рівні готовності дитини до систематичного навчання – фізичної, соціальної, емоційно-ціннісної, пізнавальної, мовленнєвої, творчої.

Зберігаючи наступність із дошкільним періодом дитинства, початкова школа забезпечує подальше становлення особистості дитини, її фізичний, інтелектуальний, соціальний розвиток; формує здатність до творчого самовираження, критичного мислення, виховує ціннісне ставлення до держави, рідного краю, української культури, пошанування своєї гідності та інших людей, збереження здоров’я. Вимоги до дітей, які здобувають освіту у початковій школі, мають враховувати досягнення попереднього етапу їхнього розвитку.

У Новому Державному стандарті зазначено: «Метою початкової освіти є всебічний розвиток дитини, її талантів, здібностей, компетентностей та наскрізних умінь відповідно до вікових та індивідуальних психофізіологічних особливостей і потреб, формування цінностей, розвиток самостійності, творчості та допитливості».

Головна ідея Нової української школи і нового Стандарту зокрема – навчання, побудоване на компетентностях. Закон “Про освіту” дає таке визначення компетентності: “динамічна комбінація знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей, що визначає здатність особи успішно соціалізуватися, провадити професійну та/або подальшу навчальну діяльність”. Простими словами це – здатність використовувати знання і навички у своєму житті.

Вимоги до обов’язкових результатів навчання визначаються з урахуванням компетентнісного підходу до навчання, в основу якого покладено ключові компетентності.

До ключових компетентностей належать:

1. Вільне володіння державною мовою.
2. Здатність спілкуватися рідною (у разі відмінності від державної) та іноземними мовами.
3. Математична компетентність.
4. Компетентності в галузі природничих наук, техніки й технологій.
5. Екологічна компетентність.
6. Інформаційно-комунікаційна компетентність.
7. Навчання впродовж життя.

8. Громадянські та соціальні компетентності,пов’язані з ідеями демократії, справедливості, рівності, прав людини, добробуту та здорового способу життя, з усвідомленням рівних прав і можливостей.

9. Культурна компетентність.

10. Підприємливість та фінансова грамотність.

11. Інноваційність.

Вимоги до обов’язкових результатів навчання та компетентностей здобувачів освіти визначено за такими освітніми галузями:

1. мовно-літературна (українська мова та література, мови та літератури відповідних корінних народів і національних меншин, іншомовна освіта);
2. математична;
3. природнича;
4. технологічна;
5. інформатична;
6. соціальна і здоров’язбережувальна;
7. громадянська та історична;
8. мистецька;
9. фізкультурна.

“Компетентнісний потенціал кожної освітньої галузі забезпечує формування всіх ключових компетентностей - це одна із найважливіших тез, що є в Стандарті, адже дозволяє розвивати одну й ту ж компетентність наскрізно через усі освітні галузі.

Окрім того, Роман Шиян зазначає: “Ми намагалися побудувати Стандарт так, щоб усе починалося від зацікавленості дитини. Щоб вона починала досліджувати те, що її зацікавило, щоб брала в руки книжку, яка її зацікавила, і від того розбудовувати культуру дослідження чи читання”.

Очікувані результати навчання, окреслені в межах кожної галузі, досяжні, якщо використовувати інтерактивні форми і методи навчання – дослідницькі, інформаційні, мистецькі проекти, сюжетно-рольові ігри, інсценізації, моделювання, ситуаційні вправи, екскурсії, дитяче волонтерство тощо.

Державний стандарт початкової загальної освіти передбачає організацію освітнього процесу із застосуванням діяльнісного підходу на інтегровано-предметній основі з переважанням ігрових методів у першому циклі (1-2 класи).

Для дитини інтегроване навчання є цікавим, природнім, таким, що розкриває взаємозв’язки між об’єктами навколишнього світу .

Що таке інтегроване навчання? Інтегроване навчання – це активне навчання, де учні – активні учасники, а учитель модератор і фасилітатор. Інтегроване навчання - це навчання, яке ґрунтується на комплексному підході. Освіта розглядається через призму загальної картини, а не ділиться на окремі дисципліни.

Предметні межі зникають, коли вчителі заохочують учнів робити зв'язок між дисциплінами і спиратися на знання і навички з кількох предметних областей.

Учням потрібні відкриті можливості для інтеграції знань і навичок з різних дисциплін і критичного оцінювання того, як все ці частини взаємодіють.

Переваги інтегрованого навчання для учнів:

• більш чітке розуміння мети кожного предмету в різних контекстах

• більш глибоке розуміння будь-якої теми, завдяки її дослідженню через кілька точок зору

• краще усвідомлення комплексного підходу, через який предмети, навички, ідеї та різні точки зору пов’язані з реальним світом

• вдосконалення навичок системного мислення

Вміння бачити взаємозв'язки всіх аспектів навколишнього світу зрештою стає звичкою, яка буде допомагати учням протягом усього їхнього життя.

На думку дослідників, інтеграція в освіті – це організація процесу пізнання, за якою учні можуть використовувати знання та вміння, отримані в школі, в реальних життєвих ситуаціях.

Інтегроване навчання в початковій школі реалізується на засадах тематичного та діяльнісного підходів. Тематичний і діяльнісний підходи є інтегрованим навчанням лише тоді, коли вчителі заохочують учнів робити зв'язки між дисциплінами і спиратися на знання і навички з кількох предметних областей.

Тематичний підхід передбачає організацію навчально-виховного процесу на основі однієї «змістової одиниці» - теми. Темою може бути певне поняття, цілісний розгляд якого призводить до формування загальних уявлень про систему, в яку входить це поняття як елемент. Тема може сформулюватися вчителем у вигляді запитання чи опису проблеми, під час вирішення яких учні опановують зміст навчальної програми.

Діяльнісний підхід передбачає організацію навчально-виховного процесу на основі організаційно-методичної системи щоденних діяльностей учнів та

«стратегій» розвитку критичного мислення в межах тематичного чи предметного навчання.

Піклування один про одного, відчуття безпеки, якої вистачає для того, аби ділитися важливими ідеями та досвідом, готовність допомагати друзям — це саме ті якості, що віддзеркалюють зміст ранкової зустрічі.

Ранкова зустріч з дітьми дає педагогам можливість навчити дітей взаємній повазі та позитивному ставленню один до одного, сприяти формуванню цілісного колективу. Під час ранкової зустрічі вчителі моделюють поведінку, яку вони очікують від дітей: як слід розмовляти з людьми, як слухати їх, як дивитись один одному в очі, як читати повідомлення, як обмінюватись думками, правильно відповідати на запитання тощо. Ранкові зустрічі дають можливість показати дітям, що вони є колективом і водночас часткою більшої спільноти. Уміння розмовляти й слухати є найважливішими якостями, необхідними для демократичної культури. Ранкова зустріч дає дітям змогу брати участь у групових обговореннях, а вчителям –моделювати й активно розвивати в дітей уміння і навички ефективного спілкування, а саме:

- Висловлювати свої думки так, щоб вони були зрозумілими іншим.
- Уважно слухати, коли говорять інші.
- Вирішувати проблеми за допомогою слів.
- Ділитися своїми думками та ідеями з іншими.

Ці навички мають вкрай важливе значення для успішного життя в колективі, спільного навчання й розв’язання конфліктних ситуацій, а практика ранкових зустрічей – ідеальна можливість для їх розвитку.

Розвиток соціальних навичок

Окрім сприяння розвитку навичок спілкування, практика ранкових зустрічей також сприяє розвитку соціальних навичок, а саме: розвитку емпатії, толерантному ставленню один до одного, розумінню точки зору інших дітей тощо.

Результати численних досліджень свідчать, що діти, які навчались у класах, де використовувалась практика ранкових зустрічей, демонстрували вищий рівень відчуття спільноти і ширший діапазон позитивних проявів таких якостей:

- Краще ставлення до школи й навчання.
- Більша довіра та повага до вчителя.
- Вищий рівень мотивації до навчання.
- Глибше відчуття власної гідності.
- Відповідні соціальні стосунки та поведінка.

- Збільшення турботи про інших.
- Більша відданість демократичним цінностям.
- Кращі навички вирішення конфліктів.

Розвиток академічних навичок

Результати сучасних досліджень свідчать, що розвиток соціальних навичок призводить до підвищення академічних досягнень, забезпечує якісне навчання і викладання, сприяє розвитку таких умінь:

- Розширення словникового запасу.
- Уміння досліджувати, аналізувати й оцінювати навчальний матеріал.
- Уміння відповідати на запитання.
- Уміння використовувати нову інформацію.

Створення у класі позитивного настрою

Повсякденні вправи, що проводяться під час ранкової зустрічі, допомагають дітям навчитися співпрацювати з однолітками, поважати їх як особистостей. Позитивний настрій у класі створюється за допомогою:

- Атмосфери довіри.
- Відчуття приналежності до спільноти.
- Участі у прийнятті рішень.
- Вільного від критики ставлення вчителя.
- Справедливості й неупередженого ставлення.

Розвиток демократичних цінностей

Ранкові зустрічі дають можливість дітям знайомитися з демократичними цінностями в доступній їм формі:

- *Інклюзія*: вчитель і діти сприймають внесок кожної дитини з однаковою доброзичливістю і повагою незалежно від здібностей, соціального походження чи статі.

- *Активна участь*: ранкова зустріч передбачає участь усіх дітей. Діти вітаються один з одним, обмінюються інформацією, ставлять запитання, коментують, долучаються до групової роботи.

- *Критичне мислення*: діти навчаються ставити запитання, піддавати сумніву й оцінювати ідеї, які можуть відрізнятися від їхніх власних або бути подібними.

• *Толерантність і прийняття*. Оскільки не кожна дитина повинна погоджуватися з ідеями інших, ці питання розглядаються в процесі вільної дискусії. Протилежні ідеї вислуховуються й обговорюються, оскільки існує взаємна довіра серед дітей.

• *Самостійне мислення*: дітей заохочують до обміну своїм досвідом та ідеями.

• *Відкритість*: висловлюється й обговорюється низка ідей. У щоденних новинах повідомляється доступна для всіх інформація.

• *Власна та соціальна відповідальність*: діти встановлюють правила власної поведінки та поведінки групи. Під час ранкової зустрічі й упродовж усього дня вони уважно слухають, з повагою відповідають, практикують доброзичливість.

Ранкові зустрічі

• Виховують у дітей звичку піклуватися про себе та інших

• Створюють живу, відкриту і дружню атмосферу на весь день.

• Допомагають виробленню правил

• Створюють індивідуальні та колективні можливості для участі у спільній роботі

• Переконують дітей у тому, що участь кожного із них в спільній роботі має велике значення.

• Сприяють навчанню дітей важливим академічним навичкам: слуханню співрозмовника, мовленню, узагальненню отриманої інформації, прийняттю рішень, читанню, письму та математиці

Цілі ранкових зустрічей

• Сформувати єдину спільноту

• Стимулювати обмін думками, уважне слухання співрозмовника, залучення та участь в спільній діяльності.

• Допомогою заходів сформувати у дітей необхідні навички, щоб стати відповідальним членом громади.

Заохочення позитивного ставлення і поведінки

• Активна участь

• Критичне мислення

• Толерантність і прийняття

• Самостійне мислення

• Відкритість

• Власна та соціальна відповідальність

Привітання – перший компонент ранкової зустрічі.

Обмін інформацією – другий компонент ранкової зустрічі.

• Діти висловлюють свої думки, обмінюються ідеями та пропонують важливі для них теми для обговорення. Діти мають змогу дізнатися щось один про одного. Обмін інформацією допомагає розвивати навички, які дають змогу навчатися впевнено говорити і слухати. Кожна дитина може поставити запитання чи прокоментувати, а дитина, яка повідомляє інформацію, відповідає на запитання та коментарі товаришів.

Групове заняття – третій компонент ранкової зустрічі, що розпочинається після спокійного періоду обмірковування інформації. У групі створюється відчуття єдності, радості через виконання пісень, участі в іграх, коротких і швидких заняттях. Ігри та заняття, позбавлені елементів суперництва та кооперативні за суттю, враховують індивідуальний рівень розвитку певних навичок в учасників. Такі групові заняття, здебільшого, пов'язані з навчальною програмою чи темою, яка в цей час вивчається.

Щоденні новини –завершальний елемент ранкової зустрічі. Щоденні новини допомагають дітям тренувати навчальні навички, що сприяють розвиткові математичних та мовленнєвих здібностей. Щоденні новини можуть містити різноманітні завдання (заповнення календаря, перегляд розкладу виконання робіт, Практика обміну інформацією – це найважливіший компонент ранкової зустрічі. Під час обміну інформацією учні висловлюють свої ідеї, стурбованість, досвід, почуття, а також обмінюються важливими для них речами. Інші діти ставлять запитання або коментують. Особа, яка висловлює свої думками, відповідає на запитання. Таким чином діти дізнаються про інших і надають можливість іншим краще пізнати себе.

На основі вищесказаного зрозуміло що перехід дитини з дитячого садка у школу є важливим етапом її життя, який пов'язаний не лише зі зміною середовища її розвитку, а й із відповідними процесами самоусвідомлення, із зіткненням з новими проблемами, відкриттям у собі нових можливостей тощо. Тому дуже важливо, щоб у дошкільному закладі, в сім'ї допомогли дитині усвідомити, що дитячий садок і школа є ланками єдиної системи освіти і виховання, а все те, що чекає дитину у школі, є продовженням того, чим займалася, що опановувала вона раніше. Все це можливе за дотримання принципу наступності дошкільної та початкової освіти, що буде сприяти емоційно-ціннісному, соціально-особистісному, пізнавальному, естетичному розвитку дитини і збереженню його індивідуальності.